

№ 2.

Warszawa, d. 10 stycznia 1925 r.

№ 2.

REDAKCJA i ADMINISTRACJA: Warszawa, Chmielna 2 m. 6, tel. 114-26. Adres telegr.: „Metalowcy — Warszawa“.

Prenumerata wynosi wraz z przesyłką w kraju: Złp. 4 kwartalnie. Nr. pojedynczy gr. 40.
Członkowie Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych otrzymują „PRZEMYSŁ METALOWY“ bezpłatnie.

**SZWEDZKIE
ŁOŻYSKA
KULKOWE**

S K F

**Warszawa
Kopernika 13
Telefon 12-14**

339

OD REDAKCJI.

Zbliża się pora zwoływania walnych zgromadzeń akcjonariuszów spółek akcyjnych w celu zatwierdzenia bilansu po zakończeniu roku operacyjnego. Redakcja „Przemysłu Metalowego“ zwraca się do zarządów fabryk, należących do Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych, z gorącą prośbą, aby zechcieli proponować przy tej okazji Zgromadzeniom Walnym przeznaczanie ofiar na stypendja, istniejące przy Związku, a mianowicie: stypendjum imienia ś. p. BRONISŁAWA ZAŁĘSKIEGO i stypendjum imienia ś. p. STANISŁAWA NAJMANA.

WYKAZY I SPISY MŁODOCIANYCH.

W № 114 „Dzienniku Ustaw“ z r. ub. ogłoszone zostało rozporządzenie ministra pracy i opieki społecznej z dn. 14/XII r. ub. o wykazach i spisach młodocianych, które przytaczamy w całości:

§ 1. Zakłady pracy, objęte art. 1 ustawy, zatrudniające młodocianych, obowiązane są prowadzić wykazy młodocianych według załączonego wzoru.

Wykaz winien być prowadzony w formie książki sznurowej, zawierającej 50 folio. Do osznurowania i przyłożenia pieczęci lakowej, wykaz winien być przedstawiony inspektorowi pracy właściwego obwodu.

§ 2. Wykaz młodocianych winien być przechowywany w zakładzie pracy i okazywany na żądanie organów inspekcji pracy.

§ 3. Zakłady pracy, wymienione w § 1 niniejszego rozporządzenia, winny prowadzić spis młodocianych, według załączonego wzoru, który będzie wywieszony w zakładzie pracy w miejscu widocznym. Spis ten winien być utrzymany zawsze w stanie czytelnym.

§ 4. Spis młodocianych winien zawierać, oprócz imienia i nazwiska młodocianego, oznaczenie początku i końca pracy, przerw w pracy i rodzaju pracy.

§ 5. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Książka sznurowa o której mówi § 1, ma następujący układ. Na stronie 1-ej, która jest kartą tytułową, winien być umieszczony napis: „Wykaz młodocianych (w wieku od lat 15 do 18 ukończonych).

w firmie.....
założony..... d. 192 r. zakończony..... d. 192 r.“
Na stronie ostatniej winien być umieszczony № do wpisania numeru rejestru oraz napis: „W niniejszej księdze imiennej młodocianych.....
w..... osznurowano pod pieczęcią lakową.....
kart..... dnia 192 r.“

Strony foljowane winne mieć następujące rubryki:
Str. lewa: 1. № porządkowy. 2. Nazwisko i imię. 3. Data urodzenia. 4. Adres. 5. Miejsce zamieszkania rodziców lub opiekunów z podaniem ich imion i nazwisk. 6. Data przyjęcia do pracy.

Str. prawa: 7. Dokumenty, na podstawie których młodociany został przyjęty do pracy: a) metryka urodzenia, b) zezwolenie władzy rodzic. lub opiek., c) świadectwo szkolne, d) świadectwo lekarskie. 8. Rodzaj zawartej umowy: a) terminator, b) uczeń, c) praktykant, d) pomoc. 9. Nazwa i adres szkoły do kształcącej, do której uczęszcza młodociany. 10. Numer aktów osobowych młodocianego. 11. Uwagi inspektora pracy. 12. Data opuszczenia zakładu.

Wzór spisu młodocianych, na który powołuje się § 3, nosi u góry napis: „Spis młodocianych“ i zawiera następujące rubryki: № porządkowy; Nazwisko i imię; Godzina rozpoczęcia pracy; Godzina ukończenia pracy; Przerwa odpoczynkowa; Rodzaj wykonywanej pracy.

O CŁO ULGOWE NA TURBINY WODNE.

Dnia 20 grudnia r. ub. w ministerstwie przemysłu i handlu odbyła się konferencja w sprawie wprowadzenia ulg celnych na turbiny wodne z udziałem profesorów Politechniki, jako rzeczoznawców, oraz przedstawicieli dwóch zainteresowanych fabryk. Wniosek ten spowodowany został reklamacjami kilku zakładów przemysłowych, które zainstalowały turbiny krajowych fabryk z rezultatem dla siebie niepomyślnym. Obrady rozpoczęły się w atmosferze dość nieprzychylniej dla krajowych wytwórni, którym zarzucano ze strony interesowanej niedostateczną fachowość i niski poziom techniczny.

W toku dyskusji wyjaśniło się, że budowa turbin napotykała trudności i nie mogła być należycie postawiona wskutek braku odpowiedniej stacji hydrauliczno-doświadczalnej, której założenie w latach ubiegłych

przerastało możność poszczególnych fabryk. Fabryki krajowe dostarczyły jednak bardzo poważne ilości turbin typu Francis'a o mocy od 15 do 250 koni w ciągu lat piętnastu. Dość zaznaczyć, że jedna z wytwórni zbudowała ich około 300 sztuk, w wykonaniu, jako pionowe, poziome i spiralne, druga zaś 76 sztuk w ciągu roku ubiegłego, budując je w wielkościach od 4 do 60 koni, przyczem reklamacji natury zasadniczej fabryki te nie otrzymały.

Obecnie sprawa oparcia budowy turbin na podstawach naukowych o tyle posunęła się naprzód, że Politechnika Warszawska dzięki inicjatywie profesora C. Witoszyńskiego i poparciu Tow. Akc. „K. Rudzki i S-ka” zbudowała w lipcu r. ub. stację hydrauliczną doświadczalną, na której mogą być badane i sprawdzone modele seryjnych turbin, Politechnika zaś we Lwowie w najbliższym czasie uruchamia stację o większych rozmiarach, dając tem możność podjęcia prób na większą skalę. Wobec tego, że właściwie od momentu powstania hydraulicznych stacji doświadczalnych dawać się może ugruntowanie budowy turbin na podstawach naukowych, rozwój tego przemysłu wymaga, by stacje te mogły terminowo przeprowadzać badania, ułatwiając wytwórniom wprowadzanie nowych typów i przystosowanie ich do różnych warunków pracy.

Do tej pory wytwórnie, budując na podstawie teoretycznych przesłanek, nie miały nigdy pewności, czy wybudowane przez nich maszyny odpowiedzą stawianym żądaniom. Obecnie już mogą być opracowane warunki techniczne pracy turbin i fabryki udzielać mogą bez ryzyka odpowiednich gwarancyj. Poparcie więc istniejących już stacji doświadczalnych w Politechnikach, jako najbardziej powołanych do bezstronnego przeprowadzania studjów, leży w interesie wszystkich fabryk, budujących turbiny wodne. Konferencja wyjaśniła również, że dziewięćdziesiąt kilka procentów wypadków pracy turbin w różnych warunkach terenowych może być rozwiązanych przez wytwórnie krajowe i tylko w bardzo nielicznych przypadkach należałoby się uciekać do zamówień zagranicą, np. w razie konieczności stosowania turbin o bardzo dużej mocy, gdzie znów koszt samej turbiny, a tembardziej cła pełnego, jest znikomą częścią wobec kolosalnych sum, które wyłożyć należy na całość urządzenia zakładu hydraulicznego.

W myśl wyżej wymienionych przesłanek obecni wyrazili opinię, że nie należy stosować ulg celnych na turbiny wodne i wprowadzać odpowiedniej pozycji do rozporządzenia o ulgach celnych.

HANDEL ZAGRANICZNY POLSKI.

Podług danych, ogłaszanych w „Wiadomościach Statystycznych” Głównego Urzędu Statystycznego, handel zagraniczny Polski w ciągu pierwszych trzech kwartałów r. 1924 przedstawiał się w sposób następujący:

Miesiące r. 1924	Przywóz w milionach złotych	Wywóz w milionach złotych
Styczeń	80 850	96 818
Luty	107 163	112 562
Marzec	123 205	113 211
Kwiecień	140 450	121 381
Maj	148 110	124 979
Czerwiec	112 136	89 535
Lipiec	96 697	80 429
Sierpień	81 231	63 432
Wrzesień	112 618	93 417
Ogółem	1 002 460	895 764

Począwszy od marca włącznie, bilans handlowy Polski staje się ujemny. Od stycznia do maja włącznie

przywóz i wywóz wzrastają, przywóz jednak wzrasta szybciej od wywozu. Od czerwca począwszy, obrót ogólny maleje do sierpnia włącznie. Wrzesień zaznacza się zwiększeniem ogólnego obrotu, przyczem wywóz wzrasta nieco szybciej od przywozu (wywóz we wrześniu wzrósł o 47% w stosunku do sierpnia, przywóz zaś — o 38%).

Pod względem tonnażu handel zagraniczny Polski za dziewięć pierwszych miesięcy roku ubiegłego wykazuje 1 691 714 tonn w przywozie i 1 123 915 tonn w wywozie. Polska więc wywozi surowce i towary masowe, tańsze, przywozi zaś wyroby gotowe wyższej wartości. Średnio tonna wywiezionych z Polski towarów ma wartość 80 złotych, gdy tonna towarów przywiezionych do Polski ma średnią wartość 592 złotych.

Przywóz do Polski towarów, obchodzących przemysł metalowy w ciągu pierwszych trzech kwartałów r. 1924, tak się przedstawia:

	Ilość w tonnach	Wartość w tys. złot.
Łom i stare żelaziwo	92 443	4 779
Surowiec żelaza	15 274	4 169
Żelazo wszelkie	7 735	2 341
Szyny żelazne i stalowe	5 858	2 626
Blacha żelazna i stalowa	5 291	2 888
Wyroby żeliwne	3 430	2 392
Wyroby kute, tłoczone i wyciskane	2 075	1 455
Kury	10 538	7 426
Kłódki, zamki, okucia	411	3 119
Liny, tkaniny i t. p. wyroby z drutu	2 692	5 692
Inne wyroby żel. i stal.	12 421	25 182
Miedź i wyroby z miedzi	1 759	4 091
Stopy miedzi i wyroby z nich	1 868	5 335
Parowozy i tendry	8 818	12 344
Maszyny elektryczne	1 323	4 839
Obrabiarki do metali	2 088	5 058
Obrabiarki do drzewa	588	919
Maszyny włókiennicze	2 752	8 310
Maszyny rolnicze	3 713	6 709
Inne maszyny i aparaty	18 219	30 526
Przyrządy, przewodniki i inne materiały elektrotechniczne	6 981	15 344
Kołowce	848	4 484
Samochody	2 475	12 503
Maszyny do pisania i liczenia	137	4 424
Instrum. i apar. precyzyjne i pomiarowe	706	11 408

Co do wywozu z Polski, to „Wiadomości Statystyczne” wyszczególniają następujące pozycje, obchodzące przemysł metalowy:

	Ilość w tonnach	Wartość w tys. złot.
Żelazo wszelkie	65 434	19 045
Szyny żelazne i stalowe	4 028	1 735
Blacha żelazna i stalowa	16 544	6 455
Wyroby żeliwne	2 586	1 512
Wyroby kute, tłoczone i wyciskane	766	654
Rury	16 291	11 982
Naczynia blaszane emaljowane	329	772
Inne wyroby żelazne i stalowe	2 557	3 733

Tak więc Polska wywozi żelaza wszelkiego 8,4 razy tyle, co przywozi, blachy żelaznej i stalowej — przeszło 3 razy tyle, rur — przeszło 1 $\frac{1}{2}$ razy tyle. Wreszcie węgla kamiennego Polska w tym czasie przywoziła z zagranicy tylko 103 tys. tonn, wywoziła zaś — 8 173 tys. tonn. Znaczenie Górnego Śląska występuje tu wyraźnie.

KRYZYS W PRZEMYSŁE METALOWYM.

Wyrazem kryzysu, przez który przechodzi przemysł metalowy od początku roku 1924 są następujące liczby. Jedną z największych fabryk, należących do Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych, zatrudniała:

robotników pracowników

W dniu 1 stycznia 1924 r. 2778 686

" 1 grudnia " " 1922 460

"Czyli" w ciągu 11 miesięcy liczba robotników zmniejszyła się o 30,8%, liczba pracowników—o 33%.

W ciągu całego okresu, z miesiąca na miesiąc, liczba osób, zatrudnionych w tej fabryce, stale spadała, zarówno robotników, jak pracowników. Spadek nie dosięgnął jeszcze kresu i trwa wciąż dalej.

WYSTAWA HYGIENICZNA W WIEDNIU.

Związek „Hygiene-Ausstellung Wien“ organizuje w kwietniu i maju 1925 r. przy udziale sił rządowych i prywatnych wielką wystawę higieniczną w Wiedniu, która ma na celu wykazać stan postępu w dziale urządzeń sanitarnych. Podczas trwania wystawy wygłaszane będą odczyty oraz demonstrowane obrazy kinematograficzne. Dyrekcja austriackich kolei żelaznych zgodziła się już na udzielenie uczestnikom i gościom wystawy zniżki taryfy kolejowej, której wysokość zostanie zakomunikowana po jej opracowaniu. Prawdopodobnie cena biletu pociągu pośpiesznego obniżoną będzie do wysokości ceny biletu pociągu osobowego. Tygodniowa karta wejścia na wystawę, projektowana przez komitet organizacyjny, ma służyć jako legitymacja dla osób, chcących korzystać z ulg, przyśługujących gościom wystawy.

RYNEK TOWAROWY NA SUROWCE I ARTYKUŁY TECHNICZNE DLA PRZEMYSŁU METALOWEGO.

Ceny hurtowe na surowce i artykuły techniczne dla przemysłu metalowego w dniu 8 stycznia 1925 r. w złotych (pg. danych S. A. „Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi“).

a) za 1 tonę franco wagon stacja załadowania:	
Surówka odlewnicza „Chlewiska“ na węglu	Zł. gr.
drzewnym	175.—
Surówka odlewnicza „Staporków“ № I	165.—
Witkowska № I (ocłona)	161.—
Złom żeliwny (fragment lany)	120.—
Żelazo handlowe krajowe	222.—
Bednarka gorąco walcowana	256.—
Bednarka zimno walcowana	445.—
Walcówka (druć okrągły od 5 1/2 do 13 mm.,	
kwadratowy od 5 1/4 do 8 mm.).	274.—
Blacha (cena zasadnicza)	282.—
Koks karwiński	45,90
Koks górnośląski twardy	33.—
miękki	33.—
Węgiel kowalski myty cieszyński	37,35
Węgiel dąbrowski gruby	25.—
górnoszląski gruby	29.—
Cegła ogniotrwała normalna (za sztukę gr. 15)	56.—
kopułakowa	65.—
Gлина ogniotrwała mielona	25.—
Zaprawa szamotowa	35.—
Grafit podwójnie szlamowany (bez cła)	141.—
Kamień wapienny	5,50

b) za 100 kg. loco skald Warszawa:

Pokost chemicznie czysty gwarantowany	185.—
Olej wrzecionowy 3 — 4/20°	27,91
5 — 6/20°	28,43
„ maszynowy II 2 — 3/50°	29,53
III 3 — 3,5/50°	31,58
IV 4 — 4,5/50°	33,68
V 5 — 5,5/50°	37,36

„WĘGIERSKA GÓRKA” GÓRNICZA I HUTNICZA SPÓŁKA AKCYJNA ODLEWNIA RUR I ŻELAZA

Poczta, Telegraf, Stacja kolejowa: **Węgierska Górka, powiat Żywiec**Telefon: **Węgierska Górka Nr. 2.** Telegramy — **Odlewnia Węgierska Górka**Biuro Sprzedaży: **TOWARZYSTWO KONTYNTALNE DLA HANDLU ŻELAZEM****KRAKÓW, POTOCKIEGO 8 KERN & S-ka KRAKÓW, POTOCKIEGO 8****WYROBY:**

1. Rury Lanożelazne Wodociągowe i Gazowe Według Norm Niemieckich, Polskich i Wiedeńskich o Długości Użytecznej do 5 M.
2. Odlewy Handlowe (Płyty, Ruszty, Ramki).
3. Odlewy Budowlane.
4. Odlewy Maszynowe Wszelkiego Rodzaju.
5. Kokile i Wlewnice dla Stalowni.

Roczna Wytwórczość Odlewni

przy pełnym ruchu wynosi do **20.000** ton odlewów; z tego przypada na rury wodociągowe około 60%.

Jakość Odlewów Pierwszorzędna

gdyż stosuje się najlepszy surowiec odlewniczy wzgl. dostosowane do celów najlepsze mieszaniny żelaza przetapiane na koksie karwińskim.

JEDYNA W POLSCE ODLEWNIA RUR, ORZĄDZONA WEDŁUG NAJNOWSZYCH WYMAGAŃ TECHNIKI ODLEWNICZEJ.

IŁOŚĆ ROBOTNIKÓW OBECNIE 460.

Olej maszynowy VI 6 — 6,5/50°	40,51
VII 7 — 7,5/50°	43,66
Olej cylindrowy do pary przegrzanej	59,93
" " " nasyconej 220—230°	43,34
Smar Tovotte'a "	51,22
Benzyna do 720/730	72,99
" " 750/760	49,41
" " ponad 775/785	41,01

c) za m.³ loco skład Warszawa:

Deski sosnowe obrzynane 3/4" i grubsze	60.—
" " stolarskie 3/4" i grubsze	80.—
Kantówka obrzyn. 3—6 m. długości	60.—
Olszyna — cena przeciętna	75.—
Dębina — " " "	110.—

Ceny metali według notowań giełdy londyńskiej w dn. 7. I. 25 r. w złotych po kursie dnia za tonnę metr.

Aluminium 3048	Miedź standard 1658
Antymon 1695	Ołów miękki 1152
Cyna standard 6377	Nikiel 4024
Cynk hutniczy 939	Rtęć 9660
Miedź elektrolityczna 1749	Srebro za 1 kg. 108

Tendencja mocna

Cena odlewów z metali półszlachetnych.

Podług notowań Koła Odlewni metali półszlachetnych od dnia 15 stycznia obowiązują aż do odwołania następujące ceny na:

armaturę mosiężną 2 zł. 75 gr.

armaturę brązową 3 zł. 65 gr.

fosforbrązową 3 „ 75 „

odlew mosiężny galanteryjny 4 „ 00 „

Ceny te rozumiej się za 1 kg.

Centralne biuro sprzedaży Polskich Odlewni Rur w Warszawie ul. Nowy Świat 35 notuje d. 20/IX 1924 następujące ceny orientacyjne, obowiązujące do odwołania:

Rury kanalizacyjne i zlewowe . . . 42 złp. za 100 kg.

Rury wodociągowe 47 „ „ 100 „

Fasony o 10% drożej.

Ceny należy rozumieć loco fabryka. Za ekspedycję i naładowanie dopłaca się 2%.

Cena blachy ocynkowanej.

Cynkownia warszawska notuje następujące ceny blachy żelaznej ocynkowanej za 100 kg. franco wagon Warszawa:

711×1 422×0,5 mm. 80 zł. — gr.

711×1 422×0,525mm. 79 „ — „

711×1 422×0,55 mm. 78 „ — „

1 000×2 000×0,5 mm. 82 „ — „

1 000×2 000×0,55 mm. 80 „ — „

Ceny te rozumiej się za 100 kg.

WYDAWCA: W imieniu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych: Dyrektor Zarządzający inż. S. J. Okolski.

REDAKTOR inż. Maurycy Chorzewski.

Źródła zakupu

- Armatura na parę i wodę:** S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.
- Beczki żelazne:** Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

* S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.
- Dźwigniki—łańcuchy:** Bracia Jenike, inż., Warszawa, Zórawia 12. tel.: 29-64 i 220-00.

* Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.
- Garbarskie maszyny:** B-cia Steinberg i Sp. w Warszawie, Wronia 80.
- Gwoździarki i ciągarki:** B-cia Steinberg i Sp. w Warszawie, Wronia 80.
- Imadła ślusarskie kute:** S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.
- Konstrukcje żelazne:** Inż. Gniazdowski i Janiszewski Sp. Akc. w Lublinie.

* S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.
- Konstrukcje żelazne, schody, ciepłarnie:** Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-48.
- Kotły parowe:** S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.
- Konstrukcje żelazne:** Spółka Akcyjna Budowy Kotłów Parowych i Maszyn „W. Fitzer i K. Gamper” w Sosnowcu.
- Kuto lane odlewy:** Inż. Gniazdowski i Janiszewski, Sp. Akc. w Lublinie.
- Kuźnie polowe:** Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.
- Liny stalowe—Drut stalowy:** Bracia Jenike, inż., Warszawa, Zórawia 12, tel.: 29-64 i 220-00.
- Lokomobile przemysłowe:** Nitsche i S-ka, Fabryka Maszyn w Poznaniu.
- Łańcuchy „Galla”:** Transmisyjne, ciężarowe i rolkowe wszelkich wymiarów. Bracia Mencil. Fabryka Wyrobów Żelaznych. Warszawa, ul. Czerwonego Krzyża 3, tel. 13-83.
- Maszyny rolnicze:** Nitsche i S-ka, Fabryka Maszyn w Poznaniu.
- Maszyny ceglarskie:** B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.
- Odlewnie żelaza:** Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.
- Odlewnie żelaza i metali:** S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

* B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.
- Okna żelazne:** Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.

* Krawczyk i S-ka w Zawierciu.
- Okna żelazne i drewniane** z własnym okuciem fabrycznym: Jan Broda, Toruń.
- Okucia budowlane i meblowe:** Jan Broda, Toruń.
- Prasy ekscentryczne, frykcyjne i balansowe:** B-cia Steinberg i Sp. w Warszawie, Wronia 80.
- Prasy, tłoczarki cierne: mimosrodowe i balansowe:** B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.
- Pędnie:** Krawczyk i S-ka w Zawierciu.

* B-cia Steinberg i S-ka, w Warszawie Wronia 80.

* B-cia Kanczewscy S. A. w Częstochowie.

* Tow. Akc. J. John w Łodzi.
- Pompy:** Brandel, Witoszyński i S-ka, Grochowska 37.
- Rusza do palenisk ruchomych i stałych:** St. Weigt i S-ka, Łódź, Senatorska 22, tel. 2-87.
- Sikawki i narzędzia ogniowe:** Bracia Mencil, Fabryka Wyrobów Żelaznych i Sikawek. Warszawa, ul. Czerwonego Krzyża 3, tel. 13-83.
- Suwnice (krany) mostowe, przesuwnice, dźwigi pionowe-elektryczne, transmisyjne, ręczne:** Inż. Gniazdowski i Janiszewski, Sp. Akc. w Lublinie.

* Bracia Jenike, inż. Warszawa, Zórawia 12, tel.: 29-64 i 220-00.

* Warsz. Fabr. Masz. windowych „Siła”, Chłodna 5, tel. 47-78.
- Śruby, nakrętki, nity:** Bartelmuss i Suchy. Bielsko (Śląsk).
- Taczki żelazne 75 i 100 litr.** pojemności: Jan Broda, Toruń.
- Tokarki szybkotnące:** Tow. Akc. J. John w Łodzi.
- Turbiny wodne syst. Francis'a** o wysokim współczynnikiem pożytecznego działania. L. Warwasiński, J. Wojakowski i Sp. Fabryka Maszyn i Odlewni Żelaza w Noworadomsku.
- Wagony wąskotorowe osobowe i towarowe:** S. A. Handlu i Przemysłu Metalowego M. Lisowski. Warszawa, ulica Nowowiejska Nr. 22, tel. 173-90 i 210-59.

* Tow. Akc. Wł. Gostyński i S-ka w Warszawie, Mokotowska 3, tel. 14-84.
- Walce młyńskie utwardzone:** St. Weigt i S-ka, Łódź, Senatorska 22, tel. 2-87.
- Walce żeliwne utwardzone:** Tow. Akc. J. John w Łodzi.
- Wiertarnie kolumnowe szybkoobrotowe:** Najnowszego typu. L. Warwasiński, J. Wojakowski i Sp. Fabryka Maszyn i Odlewni Żelaza w Noworadomsku.
- Wiertarki kolumnowe:** Tow. Akc. J. John w Łodzi.